

Prvi scenski prikaz đurđevečke Legende o Picokima iz 1968. godine

Povodom 50. obljetnice održavanja legende

VLADIMIR MIHOLEK

Poznata đurđevečka Legenda o Picokima temelji se na narodnoj predaji iz 16. stoljeća, koja govori o tome kako su se branitelji đurđevečke utvrde obranili od napada Osmanlija. Nakon neuspjelih opsada napadači su čekali ne bi li posada izgladnjela i predala se. Potom je jedna starica predložila braniteljima da topom ispale živog picoka (pjetlića) u neprijateljski tabor. Osmanlije su pomislili da stanovnici imaju hrane na pretek pa su odustali od opsade i napustili bojište. Zbog toga su Đurđevčani dobili nadimak Picoki. Đurđevčani su u čast narodne predaje 1968. godine upriličili scenski prikaz legendarnog događaja. Scenski je prikaz izveden u okviru VI. susreta mladih sjeverozapadne Hrvatske. U radu je prikazan kratak opis samog susreta i scenske izvedbe Legende, te njezin scenarij, a navedeni su i sudionici prikaza. Osim toga ukratko je opisano u kojoj su mjeri susret i scenski prikaz utjecali na razvoj Picokijade, danas tradicionalne manifestacije, kao i na daljnji razvoj samog prikaza i njegova scenarija.

Ključne riječi: Legenda o Picokima, Susret mladih sjeverozapadne Hrvatske, scenski prikaz, scenarij, Đurđevac

1. VI. susret mladih sjeverozapadne Hrvatske u Đurđevcu

Susret mladih bila je najveća manifestacija mladeži sjeverozapadne Hrvatske koja se održavala od 1963. godine. Okupljala je mlade, tj. „djecu, pionire i omladinu“ s područja tadašnjih komuna: Bjelovar, Čakovec, Čazma, Daruvar, Donji Miholjac, Đurđevac, Dugo Selo, Garešnica, Ivanić Grad, Koprivnica, Kutina, Ludbreg, Našice, Pakrac, Podravska Slatina, Sesvete, Varaždin, Velika Gorica, Virovitica i Vrbovec. Mladež je na susretima predstavljala svoje kulturno i umjetničko stvaralaštvo: slikanje, zorno pjevanje, pojedinačno pjevanje, recitiranje, kazališne pred-

stave i narodne plesove. Svakom susretu prethodila su predtakmičenja po komunama, na kojima su najbolji stekli pravo sudjelovanja na susretu. Prvi susret održan je u Križevcima, a sljedeći u Vrbovcu, Garešnici, Bjelovaru i Virovitici, a 1968. godine, šesti po redu, pripao je Đurđevcu.¹ Organizacijski odbor manifestacije sastojao se od 25 članova predstavnika svih komuna, na čelu s Rajkom Dmitrovićem, predsjednikom sindikalnog vijeća Općine Đurđevac. Osim Dmitrovića, članovi odbora bili su njegov zamjenik Mijo Giba iz Pitomače i Mato Majstorović, predsjednik općinske

¹ M. M.: Šesti susret mladih u Đurđevcu. // Đurđevački vjesnik IV, 10, (8. VI. 1968.)

konferencije Saveza omladine.² Po svemu sudeći, pripreme su krenule u jesen 1967. godine, a do 15. siječnja organizacijski je odbor održao dva sastanka, u Pitomači i Varaždinu, na kojima je razrađena osnovna koncepcija manifestacije. U to je vrijeme već bilo dogovoreno da pokrovitelj susreta bude Miko Tripalo, sekretar izvršnog komiteta Centralnog komiteta Saveza komunista Hrvatske.³ Na trećem sastanku odbora održanom 29. veljače 1968. godine u Daruvaru utvrđen je program i određen dan održavanja smotre. Dogovoreno je da će se susreti održati 8. i 9. lipnja iste godine u Đurđevcu i Pitomači. Osim sudionika iz navedenih komuna pozvani su gosti iz Mađarske i Gradišća u Austriji, ali su potonji otkazali nastup netom prije samih susreta. Očekivalo se oko tisuću sudionika, najviše dotad. Đurđevčki su susreti bili posvećeni miru, prijateljstvu i humanosti među narodima.⁴ O organizacijskim poslovima u samome Đurđevcu brinula je Komisija za kulturno-prosvjetni rad, u sastavu: prof. Ana Konjarek, prof. Krešimir Šalamon, Ratko Jelavić, Mato Majstorović, Mladen Movre, te za ovu priliku pridruženi članovi Antun Peroković, Mijo Vrbančić i Vojislav Kolarić.⁵ Komisija se učestalo počela sastajati od početka veljače zbog organizacije susreta jer je bio očekivan velik broj sudionika i gostiju. Radilo se na pripremama glede uređenja ulica, parkova i samoga nogometnog stadiona, zatim uređenja dvorane Zadrugnog doma, te prostorija u Starom gradu, gdje se do početka susreta planiralo urediti zavičajni muzej. Plakati susreta već su bili gotovi i poslani u sve gradove. Plakat je osmislio likovni pedagog Antun Peroković. Na plavoj podlozi plakata stilizirani je prikaz dviju ljudskih figura koje spajaju Zemlju i Sunce. Na Zemlji je utvrda Stari grad kao simbol Đurđevca, a preko Sunca položena je maslinova grančica

Sl. 1. Plakat VI. susreta mladih sjeverozapadne Hrvatske 1968. godine; Legenda o Picokima. Plakati 1968. – 2008., katalog izložbe, autor izložbe, predgovora i kataloga Zdravko Šabarić, Dom kulture, lipanj / srpanj 2008.

(Sl. 1.).⁶ Najviše je brige bilo oko smještaja i prehrane samih sudionika smotre, koji su na kraju bili smješteni pod šatorima („grad šatora“), za što su bili zaduženi izviđači.⁷ Lokalne su novine pisale da će biti izdane prigodne razglednice u boji s motivima Đurđevca i s fotografijama Ljubomira Švedeka te značke i zastavice.⁸

Đurđevac je o svome domaćinstvu sigurno bio upoznat puno prije, pogotovo jer su se prije toga morala održati prethodna takmičenja i pripreme glede organizacije pojedinih priredaba. Prethodna takmičenja predstavljao je Festival mladih, a obuhvaćao je mlade s područja cijele komune. Festival je održan

2 Muzej Grada Đurđevca, Zbirka tiskanog i pisanog materijala o Picokijadi (zbirka Zdravko Šabarića), VI. susret mladih posvećen miru, humanosti i prijateljstvu, Đurđevac, 8. i 9. VI. 1968., katalog

3 B. J.: *Pripreme za VI. susret mladih – Miko Tripalo pokrovitelj susreta.* // Đurđevački vjesnik IV, 2, (15. I. 1968.)

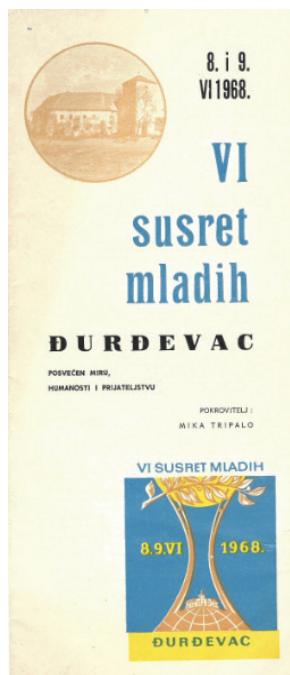
4 Z. B.: *Manifestacija mladosti.* // Glas Podravine XX, 11, (16. III. 1968.)

5 IVANIŠEVIĆ, Marinko: *Kako je nastajala scenska izvedba Legenda o Picoku.* // Podravski zbornik 2006. (ur. Dražen Ernečić), Koprivnica: Muzej grada Koprivnice, 2006., 255.

6 Legenda o Picokima. Plakati 1968. – 2008., katalog izložbe (autor izložbe, predgovora i kataloga Zdravko Šabarić), Dom kulture, Đurđevac, lipanj / srpanj 2008.

7 KURTAK, Josip: *IV. susret mladih – Izvest će se Legenda o Picokima.* // Đurđevački vjesnik IV, 4, (15. II. 1968.); Hemeroteca Željka Cara, CAR, Ž: *Susret mladih iz 20 komuna.* // Vjesnik, (26. V. 1968.)

8 Đurđevački vjesnik IV, 8, (1. V. 1968.); CAR, Ž: *Susret mladih iz 20 komuna.* // Vjesnik, (26. V. 1968.)

Sl. 2. Katalog VI. susret mladih posvećen miru, humanosti i prijateljstvu, Đurđevac, 8 i 9. VI. 1968., Muzej Grada Đurđevca, Hemeroteka i zbirka tiskanog i pisanog materijala o Picokijadi (zbirka Zdravka Šabarića)

na Dan mladosti 25. svibnja u Virju i Molvama. Između ostalih, pravo nastupa stekli su: pjesnici recitatori Gordana Birta, Božica Jelušić, Zlata Lovrak, Zdenka Manjkas i Marta Posavec, pjevači Zlatko Mlakar, Štefica Grujić (Virje) i Zlatko Kos (Pitomača), vokalno-instrumentalni sastavi Stelle iz Đurđevca i Dakote iz Pitomače, dramska sekcija đurđevačke gimnazije s predstavom *Izbiračica* (Trifković), aktiv Saveza omladine iz Molva sa spletom podravske plesove, aktiv Saveza omladine iz Ždala s mađarskim plesovima, slikari na asfaltu Branko Galović, Nada Grganja, Zlata Smok, Dalibor Turković, Branka Batak, Petar Štefanić, Branka Tomerlin, Nada Đeri, Nada Čorba i Ljerka Mahović.⁹

Program Susreta mladih započeo je u sultu 8. lipnja u deset sati slikanjem na asfaltu. Svaka je komuna bila zastupljena ekipom od petero slikara osnovnoškolaca. Zadana je tema svadbenog kola u izvornoj narodnoj nošnji, a najzapaženiji rad bio je Branka Becka iz Varaž-

dina, učenika šestog razreda.¹⁰ U 12 sati slijedilo je otvaranje likovne izložbe u zgradi osnovne škole. Izloženo je pedesetak radova sedamnaestorice mladih slikara. S nekoliko svojih radova profinjenom slikarskom tehnikom posebno se istaknuo Đurđevčanin Petar Topljak. Prednjačilo je njegovo *Jutro u Podravini* s ružičastim pijetlom u prvom planu i sa Starim gradom u pozadini, dok je na drugoj slici *Ribič* u zelenim tonovima nadvijen nad usnulim selom. Osim njega, istaknuli su se Željko Korošec, Ana Kraljić, Martin Žufika, Milan Horvat, Josip Kovačić, Drago Štefan, Zlata Lovrak, Branko Čubrić, Nenad Opačić i Tomislav Švedek. Među skulpturama zapaženi su radovi Đure Zvonara iz Šemovaca.¹¹ U 19 sati održane su kazališne predstave u dvorani Zadrnog doma u Đurđevcu i kino-sali u Pitomači. Nastupile su dramske grupe iz Našica, Varaždina, Podravske Slatine i Đurđevca. Đurđevačku dramsku grupu uvježbala je prof. Vlasta Tompak, a glumili su: Branka Bartovčak, Miroslav Golubić, Berislav Botinčan, Nada Car, Radojka Kreszinger, Zdravko Švaco, Marija Petrović, Mladen Movre, Zoran Homen, Tomislav Švedek i drugi. Nakon toga u Zadrnom su se domu s cjelovečernjim programom predstavili gosti iz Mađarske (Sl. 2.).¹²

Susret je svečano otvoren sutradan u 9 sati na stadionu „Vilim Galjer“. Svi sudionici pristigli su u svečanoj koloni od zgrade osnovne škole. Program je započeo nastupom zborara Muzičke škole iz Virovitice, a nakon toga svima su se obratili Rajko Dmitrović, predsjednik organizacijskog odbora, i pokrovitelj Miko Tripalo. Potom je održan zborni recital na temu *Mir, prijateljstvo i humanost*, u izvedbi mladeži i vojnika iz Virovitice. Na kraju je publika uživala u velikom sletu koji je izvelo 200 učenika i gimnazijalaca iz Đurđevca, koje je uvježbala Bosiljka Mlakar.¹³ Nakon sleta održan je bogat nastup folklornih skupina iz Bjelovara (bilogorski plesovi), Dugog Sela

10 N. N.: *Raspjevani asfalt*. // Đurđevački vjesnik IV, 11, (1. VII. 1968.)

11 ŠALAMON, Krešimir: *Povodom likovne izložbe*. // Đurđevački vjesnik IV, 11, (1. VII. 1968.)

12 *Program VI. susreta mladih*. // Đurđevački vjesnik IV, 10, (8. VI. 1968.); r. r.: *Izbiračica u izvedbi gimnazijalaca*. // Đurđevački vjesnik IV, 9, (15. V. 1968.)

13 MACANOVIĆ, Hrvoje: *VI. susret mladih. Mir – humanost – prijateljstvo*. // Đurđevački vjesnik IV, 11, (1. VII. 1968.); *Program VI. susreta mladih*. // Đurđevački vjesnik IV, 10, (8. VI. 1968.)

9 Ž. C.: *Festival mladosti*; M. M.: *Šesti susret mladih u Đurđevcu*. // Đurđevački vjesnik IV, 10, (8. VI. 1968.)

(plesovi Posavine i Prigorja), Garešnice (plesovi Zagore i Posavine), Ivanić Grada (posavski plesovi), Kutine („Slavonska kola“, „Posavski drmeš“), Našica (bunjevačka kola), Podravske Slatine (splet slavonskih kola), Virovitice (plesovi iz okolice, mađarski plesovi), Vrbovca („Posavina“, „Vrbovečki drmeš“), Donjeg Miholjca (slavonska kola), Varaždina (prigorski plesovi), te gosti iz Mađarske. Đurđevečku komunu predstavljale su grupa iz Molva i grupa iz Ždale; Molvarci s molvarskim i drugim podravskim plesovima, a Ždalčani s mađarskim plesovima.¹⁴ Popodnevni program u Pitomači započeo je revijom ostvarenja kino-amatera Hrvatske, koju je organizirao tamošnji kino-klub Slavica. Mladi pjesnici recitatori nastupili su u 16 sati u dvorani Obrtničkog doma u Đurđevcu. Bilo je čak dogovoreno da se tiska i pjesnički zbornik s njihovim radovima, ali se to nije ostvarilo, vjerojatno zbog nedostatka novca. Poslije toga izveden je program *Mladost kroz pjesmu i smijeh*, na kojem su nastupili glazbeni sastavi i pjevači amateri.¹⁵

2. Scenski prikaz „Napad Turaka na Stari grad“

Na kraju programa VI. susreta mladih u Đurđevcu predviđeno je održavanje jedinstvene priredbe kojom bi se Đurđevčani predstavili svojim gostima, tj. oživotvorenje đurđevečke narodne predaje zvane *Legenda o Picokima*. Predaja¹⁶ je nastala u 16. stoljeću za vrijeme osmanskih napada na đurđevečku utvrdu, a govori o tome kako su Đurđevčani dobili nadimak Picoki. Priča ove narodne predaje, a prema najstarijem zapisu iz 1898. godine, autora Tome Jalžabetića iz Đurđevca, glasi: „Dok so vidli da nemro grada predobiti, a od svoje strane neso mogli oni do njega, onda so šteli prisiliti naroda da se od glada preda. Obsedanje je dogo trajalo i već v gradu sko-

ro vsa rana potrošena. Pak je bil nastal straj. Jena baba se domisli i speče pogačo i jenoga pevca, i to so nekak puščali v turski logor. Kad so Turci vidli, da ovi iz grada hičo med nje, kruva i pečeno meso, mislili so da im se špotajo i š nji norca delajo; tobože, kak bi nas z gladom prisilili na predajo, a mi imamo i preveč rane! I onda se Turci podigli i Gjurgjevca ostavili. Ali so im ostavili i novo ime picoki, a to zato kaj je baba s picokom (pevcem) Turke prevarala.“¹⁷

Nakon što je Đurđevac osvojio kandidaturu za održavanje šestih susreta mladih sjeverozapadne Hrvatske, pristupilo se osmišljavanju samoga programa. Đurđevčani su pored već ustaljenih točaka ove manifestacije raspravljali i o prijedlogu učitelja Antuna Perokovića¹⁸ da susret završi scenskim prikazom *Legende o Picokima*. Namjera je da se gostima dočara autentičan prikaz napada Osmanlija na utvrdu Stari grad i prikaže priča o tome kako su dobili ime Picoki. Priča je sama po sebi vrlo zanimljiva, ali se zaključilo da bi njezino oživotvorenje pred brojnom publikom itekako bilo zahtjevno. Ideja je bila više nego odlična, a u razgovorima na sastancima zaključilo se da to neće biti lagan zadatak. Pogotovo što takva priredba dotad nigdje nije izvedena. Tome u prilog u jednome novinskom članku iz siječnja iste godine, novinar piše: „Prilikom nekoliko sastanaka u Đurđevcu i Pitomači, bilo je lijepih ideja, pomalo i atraktivnih, ali pitanje je da li će se one moći ostvariti. Jedna od takvih zamisli je da se inscenira napad Turaka na Stari grad, i da se puca iz starog topa – kao nekad.“¹⁹ Prema Perokovićevoj zamisli prvo je trebalo osmisliti priču, tj. scenarij. Nadalje, susreli su se s nizom problema; kako dočarati borbu između branitelja i Osmanlija, u što ih obući, čime naoružati, gdje pronaći brojne statiste, kako osvijetliti scenu (budući da su prikaz namjeravali izvesti noću), kako izvesti pucnjeve topovima, kako uopće dočarati varku s *picokom* i koliko će to sve koštati. Za-

14 KURTAK, Josip: *Sa sobom su donijeli pjesmu, ples i nošnju pradjedova.*; Program VI. susreta mladih. // Đurđevački vjesnik IV, 11, (1. VII. 1968.)

15 J. K.: *Miting poezije.* // Đurđevački vjesnik IV, 11, (1. VII. 1968.); Program VI. susreta mladih. // Đurđevački vjesnik IV, 10, (8. VI. 1968.)

16 Povijesni kontinuitet zapisa narodne predaje i opširnije o ovoj temi vidi u: MIHOLEK, Vladimir. *Đurđevečke legende i narodne priče*, Kaj, god. XL., br. 3, Zagreb, 2007., 83–97.

17 Odjel za etnologiju HAZU, JALŽABETIĆ, Tomo: *Gjurgjevac – Narodni život i običaji* (rukopis), sign. S.Z. 54

18 Antun Peroković (1931. – 2006.), prosvjetni i kulturni djelatnik te nastavnik likovnog odgoja u Đurđevcu. Osobito je zaslužan za promicanje prosvjetnog, odgojno-obrazovnog i društvenog života grada Đurđevca. Bio je aktivni član Društva za poljepšanje mjesta u Đurđevcu i predsjednik od 1983. do 1986. godine.

19 B. J.: *Pripreme za VI. susret mladih – Miko Tripalo pokrovitelj susreta.* // Đurđevački vjesnik IV, 2, (15. I. 1968.)

ključili su da je to zapravo nekakva mješavina kazališne predstave, filma i radio-drame.

Nakon svega, ipak su odlučili krenuti u realizaciju prikaza. S obzirom na funkcioniranje tadašnjih vlasti, pojedinci, ustanove i udruge zaduženja su dobili po partijskoj direktivi. Zadatak napisati scenarij pripao je učitelju Martinu Mihaldincu²⁰, a režiranje je namijenjeno trgovcu Pavlu Mihajloviću²¹, koji je veoma uspješno vodio kazališnu družinu u *Đurđevcu, te režirao predstave*. Mihaldinec se prisjeća da se nevoljko prihvatio pisanja jer ni sam nije znao kako se scenarij piše. No, uspio je, a napisana inačica nije bila konačna jer je tijekom dogovora s Mihajlevićem oko postavljanja scene taj tekst usklađivao i doradaivao.²² Zamišljeno je da će se sama radnja odvijati uvečer uz istočnu stranu utvrde, koja će sama sebe odglumiti, dok će se pojedine kulise dati sagraditi. Pored toga morala se napraviti i tonska snimka sa svim glasovima, glazbom i zvukovima iz prirode (kreket žaba, topot konja, glasanje ptica, kukurikanje pijevca...). Zbog toga su se snimatelji na terenu načekali ne bi li snimili glasanje pojedinih životinja, ili su pak trčali uz konje po asfaltu kako bi snimili topot konja. Naravno da su taj posao odradili zaposlenici Radio-Đurđevca na terenu i u svome tonskom studiju Milivoj Tišma i Andrija Markovica, na čelu s Marijanom Kružićem Cicom, a pridružio im se i Ivan Hanžek, glazbenik i nastavnik glazbene kulture. Što se statista tiče, s njima je već bilo lakše. Pozvani su glumci mjesnoga amaterskog kazališta, članovi Hrvatskoga pjevačkog društva Rusan

20 Martin Mihaldinec, učitelj i društveni radnik, rođen je 1937. godine na Batinskama nedaleko od Kalinovca. Osim u prosvjeti, radio je u Narodnom sveučilištu, Općinskom fondu za ceste i Croatia osiguranju u Đurđevcu, te u poduzeću Voćeprodukt u Virju. Od gimnazijskih se dana bavi novinarskim radom i objavljivao je u *Glasu Podravine* i gimnazijskom časopisu *Osvit*. Posebno je važan Mihaldinčev doprinos afirmaciji naivnog slikarstva hlebinskoga likovnog kruga jer je objavljivao članke o slikarima i priređivao im izložbe u Đurđevcu i Virju. Među osnivačima je likovne galerije u Hlebinama i Batinskama. Piše priče koje je objavio u knjigama (*Sveci i klapci*, 1995.; *Drveni konjić* 2002.) i povijesne tekstove (*Podravski zbornik*), a napisao je monografiju o HPD-u Rusan u Virju, te petnaestak radova u *Hrvatskome kajkavskom kalendaru*.

21 Nešto više o Mihajlevićevu kazališnom djelovanju vidi u: MIHOLEK, Vladimir: *Đurđevački kazališni amaterizam kroz povijest*. // *Podravski zbornik* 39 (ur. Robert Čimin), Koprivnica: Muzej grada Koprivnice, 2013.

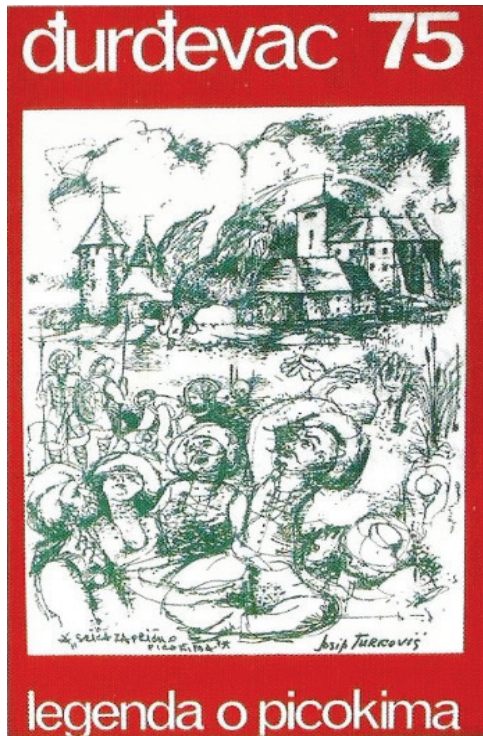
22 Kazivač Martin Mihaldinec (1937.)

iz Virja i dramske sekcije Gimnazije Vilima Galjera u Đurđevcu, pripadnici predvojničke obuke, te učenici osmih razreda Osnovne škole Grgura Karlovčana u Đurđevcu. Za potrebe scenografije nabavljeno je i nekoliko zaprežnih kola s kravama, svinje, kokoši i još neke domaće životinje. Nije bio lak ni odabir kostima jer se moralo utvrditi kako su u ono doba bili odjeveni Osmanlije i branitelji, a na kraju je kostime trebalo i sašiti. Manji dio kostima posuđen je od Televizije Zagreb i Hrvatskoga narodnog kazališta u Zagrebu. Najteži zadatak bio je pronaći desetak konjanika jahača s konjima. Doduše, konja je tada bilo na pretek, ali ne i jahačih, pa je postojao problem kako u tako kratkom vremenu uvježbati konje za jahanje i priviknuti ih na scenske uvjete. Stoga se na samoj izvedbi scenskog prikaza dogodio jedan nemili slučaj. Budući da konji nisu bili navikli na jahače, a pogotovo na pucnjeve i noćne prilike, jedan se preplašio i zbacio jahača Petra Štefanića, koji je pri padu teško ozlijeđen, pa je na kraju završio u bolnici.²³

Na kraju valja nabrojiti i ostale sudionike scenskog prikaza i njihove uloge i zaduženja: Branko Remenar, pomoćnik režisera; Ivan Hanžek, izbor glazbe; Slavko Mikulić, Valent Seleš i radnici Elektre, rasvjeta; Filip Novosel (Pitomača), ozvučenje; Berislav Lichtner, pirotehnik; Zvonko Marinić, služba veze; Boro Markešić, glavni pripovjedač; čitači tekstova i statisti: Anđela Bartovčak, Vesna Ribarić, Branka Bartovčak, Marija Petrović, Berislav Botinčan, Ivan Dokić, Zoran Homen, Goran Domjan, Željko Plečaš, Ivan Marčen, Gordana Birta, i Radojka Kreszinger; konjanici: Đuro Dorčec, Valent Gašparov, Ivan Hapavel, Ivan Zobundija, Edo Tomerlin, Petar Litvić, Ivan Golubić, Ivan Filipović, Stjepan Posavec, Franjo Klikić, Franjo Radman, Martin Šiptar, Ignac Ređep, Mirko Tomerlin i Petar Štefanić; plesačice: Nada Zvonar, Vanja Gizdavčić i Dragica Kovač; voditelji vojnika-statista: Bolto Cestar, Josip Štefanić, Petar Henc, Ivan Pleško, Ivan Raić, Ferdo Seleš i Ivan Stanešić; Antun Kukavica (Pitomača), voditelj branitelja, i Milan Pintar (Virje), voditelj osmanskog tabora.²⁴

23 IVANIŠEVIĆ, M.: *Kako je nastajala...*, 253–263.; mk.: *Oživljena legenda*. // *Đurđevački vjesnik* IV, (11, 1. VII. 1968.)

24 MK.: *Oživljena legenda*. // *Đurđevački vjesnik* IV, 11, (1. VII. 1968.)

Sl. 3. Plakat druge izvedbe scenskog prikaza iz 1975. godine

Sam program protekao je u najboljem redu sve do nedjelje popodne, kad je počela padati kiša. Močvarne livade oko utvrde, gdje se prikaz trebao odvijati, ubrzo su postale raskvašene, a kiša nije prestajala padati. Budući da su sve pripreme za scenski prikaz bile obavljene, organizatori su odlučili da se prikaz odgodi za sljedeću nedjelju 16. lipnja, doduše, samo za domaću publiku. Tako su sudionici susreta ostali prikraćeni za ovu atraktivnu i jedinstvenu priredbu. Iduće nedjelje opet nije bilo sreće jer je kiša padala popodne, ali je predvečer srećom prestala, pa se unatoč poteškoćama i mekom terenu prikaz ipak održao. Iako se scenski prikaz nije održao za vrijeme susreta, danas se u javnosti smatra da je tome tako, budući da je bio uvršten u program susreta.

3. Utjecaj premijere na razvoj scenskog prikaza i rađanje Picokijade

Prije samog održavanja scenskog prikaza Rajko Dmitrović, predsjednik organizacijskog odbora, izjavio je u razgovoru s novinarom

zagrebačkoga *Vjesnika*: „...izvest će se po prvi put legenda o napadu Turaka na Stari grad u Đurđevcu, u želji da taj spektakl postane turistička atrakcija i tradicija“.²⁵ Autor članka u Đurđevačkom vjesniku ovako je pak sažeo dojmove nakon održanog scenskog prikaza: „Prijedlozi organizatora i mještana, da bi se izvođenje ‘Legende’ upriličilo svake godine, zavređuje pažnju i razmatranje. Premijera je ukazala na postojanje još većih mogućnosti, razrade detalja i eventualnih novina, obogaćenje spektakla koji bi mogao postati tradicija, veoma privlačno prikazivanje i za ljude izvan međa zemlje koju nastavljaju hrabri PICOKI“.²⁶ Dakle, i prije i nakon same izvedbe scenskog prikaza razmišljalo se o tome da se on ubuduće odvija svake godine. Ideja je tinjala iz godine u godinu sve do 1975. godine. Tada je vodstvo Đurđevca odlučilo prema istom scenariju ponovno izvesti scenski prikaz, ovaj put pod novim imenom – *Zakaj nam vele Picoki?* Nakon toga scenski je prikaz potaknuo i samo formiranje trodnevne manifestacije nastale 1977. godine, unutar koje on postaje središnjom priredbom (Sl. 3. i 4.). Manifestacija se nadalje, pa sve do danas, odvija u mjesecu lipnju tijekom tri dana (petak, subota, nedjelja) nizom različitih priredaba. Najposlije, postala je tradicionalnom, s izuzetkom ratne 1992. te 2000. godine, kada je održana, ali bez scenskog prikaza. Pod imenom *Picoki – legenda – ljeto* održavala se do 1980., a nakon toga naziv *Legenda o Picokima* nosi do 2008. godine. Od 2012. godine odvija se pod nazivom *Picokijada*, koji se dotad već ustalilo u svakodnevnoj komunikaciji.²⁷

Bez obzira na vremenski razmak, susret mladih zasigurno je programski ostavio traga na stvaranje budućih *Picokijada*. To se očitovalo, a očituje se i danas, po nizu manifestacija; likovnim izložbama, kazališnim predstavama, koncertima i nastupima folkdoraša. Slet su zamijenile sportske utakmice, a svečana povorka sudionika susreta mladih nalikuju svečanoj povorci aktera scenskog prikaza. Crtanje na

25 Hemeroteka Željka Cara, CAR, Ž: *Susret mladih iz 20 komuna*. // *Vjesnik*, (26. V. 1968.)

26 mk.: *Oživljena legenda*. // Đurđevački vjesnik IV, 11, (1. VII. 1968.)

27 *Legenda o Picokima*. Plakati 1968. – 2008., katalog izložbe (autor izložbe, predgovora i kataloga Zdravko Šabarić), Dom kulture, Đurđevac, lipanj / srpanj 2008.

asfaltu održalo se do 1982., a kasnijih godina djeca su crtala na temu *Legende*, doduše, ne na asfaltu. Osim priredaba, tradicijom je postao i vatromet, koji se održava na kraju scenskog prikaza, kao i glavni sponzor koprivnička Podravka. Sama scenska izvedba i dan danas počinje u 22 sata, kao i prva, a sve dosadašnje *Picokijade* održane su također u mjesecu lipnju. No, jedna nezgodna i frustrirajuća stvar za same organizatore, prati trodnevnu manifestaciju i scenski prikaz svih ovih godina. Bacala ih je u očaj do te mjere da su nekoliko puta pomicali datume održavanja manifestacije – kiša.

Izuzev komentara u Đurđevačkom vjesniku, sličan se pojavio i u članku *Glasa Podravine*. Novinar zaključuje da je spektakl uspio iznad očekivanja i da bi „zadovoljio ukus promatrača i izvan Đurđevca“. Dalje nastavlja: „Radi toga bi ovaj spektakl trebalo i ubuduće održavati i to možda u pogodniji termin (zbog kiše; op.a.) te dobrom i blagovremenom propagandom dovesti na nju i turiste van naše granice, koji bi i te kako željeli nešto ovakvo vidjeti. Pogotovo što je to sinteza historije i legende. Zbog toga se ne bi smjela ponoviti ova godina“.²⁸ Marinko Ivanišević nakon niza održanih *Picokijada* u svome radu u *Podravskom zborniku* 2006. godine slično zaključuje: „Pokušat ću skrenuti pozornost na činjenicu da *Legenda* nije dovoljno medijski kapitalizirana“. Također smatra da se u početku njezina održavanja nije shvatilo da se takva vrsta scenske priredbe ne izvodi nigdje u Europi, a kamoli u Hrvatskoj (Sl. 5.). Osim toga, treba napomenuti da je premijera scenskog prizora 1968. godine široko odjeknula u lokalnom okruženju, te ne samo da je utjecala na njezino daljnje održavanje i na rađanje *Picokijade*, nego je utjecala i na popularizaciju same narodne predaje i *picoka* kao simbola Đurđevčana. Na primjer, već iste godine *Legenda* se našla na gramofonskoj ploči diskografskog poduzeća Jugoton. Riječ je o pjesmi Đurđevački *Picoki* (*Zakaj nam vele Picoki*)²⁹, u izvođenju đurđevačke pjevačice Marice Hasan i glazbenog ansambla Braća Gašparići. Marica Hasan je autorica teksta, a glazbu su napisala braća Gašparići. Pjesma je putem tada vrlo

Sl. 4. Plakat prve Picokijade iz 1977. godine

popularnih lokalnih radijskih stanica bila slušana diljem Hrvatske.

Nakon dugogodišnjeg izvođenja scenskog prikaza i shvaćanja važnosti narodne predaje *Legende o Picokima* za sam Đurđevac, ishođeno je njezino upisivanje u nacionalni Registar kulturnih dobara Republike Hrvatske 2007., dok je sljedeće godine Đurđevac proglašen nacionalnim pobjednikom za Europsku destinaciju turističke izvrsnosti koji njeguje nematerijalnu kulturnu baštinu, a tu svakako spada i *Legenda o Picokima* s *Picokijadom*, tako da je za njih i to jedno veliko priznanje. Nažalost, scenski prikaz zajedno s *Picokijadom* ni dan danas nije dostigao onu razinu kakvu zaslužuje svojom originalnom pričom, odličnom izvedbom i tradicijom. Zapravo, njihova je kvaliteta postignuta, ali ih se još uvijek nije uspjelo maknuti iz regionalnih okvira i nedovoljno se radilo na tome kako bi predstavljali značajnu turističku ponudu Hrvatske. S druge strane, njihova je realizacija još uvijek većim dijelom temeljena na istim postavkama kao i dosad, dakle, na amaterizmu i entuzijazmu. Kao rezultat toga učinjene

28 -r-: *Picok je spasio grad!* // *Glas Podravine* XX, 24, (22. VI. 1968.)

29 Pjesma je poznatija pod nazivom *Zakaj nam vele Picoki*, prema stihu refrena.

Sl. 5. Novinski članak o izvođenju drugoga scenskog prikaza 1975. godine, objavljen u Vjesniku (iz hemeroteke Željka Čara)

su i određene pogreške, na primjer, poistovjećivanje scenskog prikaza s *Picokijadom*, odnosno njihovo nerazlikovanje. Treba znati da je okosnica svega narodna predaja sa scenskim prikazom, dok je *Picokijada*, kao trodnevna manifestacija, proizašla iz scenskog prikaza, dakle njihov je proizvod, odnosno jedan od vidova njihove prezentacije. Stoga nema nikakvog razloga *Picokijadi* pridavati veću važnost nego scenskom prikazu. Istina je da su oba segmenta važna, ali su narodna predaja i scenski prikaz ipak na prvome mjestu. Uostalom, o važnosti narodne predaje i scenskog prikaza jasno govori i samo rješenje u opisu u Registar: „Utvrđuje se da Legenda o Picokima – usmena predaja temeljena na legendi iz vremena turskih osvajanja u 16. stoljeću – ima svojstvo nematerijalnog kulturnog dobra u smislu članka 9. stavka 1. alineja 2. Zakona o zaštiti kulturnih dobara“, dok u nastavku piše: „Za kulturno dobro iz točke 1. ovoga rješenja utvrđuje se sljedeći sustav mjera zaštite: promicati funkciju i značaj dobra u društvu, te uključiti zaštitu dobra u programe planiranja; osigurati održivost dobra kroz edukaciju, identificiranje, dokumentiranje, znanstveno istraživanje, očuvanje, zaštitu, promicanje, povećanje vrijednosti, mogućnost prenošenja tradicije nasljednicima putem formalnog i neformalnog obrazovanja, te revitalizaciju napuštenih segmenata dobara; senzibilizirati javnost i podupirati zaštitu i očuvanje dobara identifikacijom procesa globalizacije i

društvene transformacije, kako bi se izbjegla opasnost nestajanja, uništenja ili komercijalizacije dobra, a potaklo zbližavanje i toleranost među ljudima.“³⁰ Narodnoj predaji sa scenskim prikazom upravo se zbog toga mora pridavati veća važnost u odnosu na *Picokijadu*.

Jedan je od vidova prezentacije i „Interpretacijski centar Picokijade“ u sklopu Muzeja grada Đurđevca u Starom gradu, otvoren 2017. godine, koji svojim postavom gledatelje uvodi u vrijeme osmanskih napada sredinom 16. stoljeća, te filmski vjerno dočarava narodnu predaju. Međutim, on nosi pogrešno ime jer se u njemu ne predstavlja *Picokijada* kao manifestacija, već narodna predaja sa scenskim prikazom. Začuduje i to da ga mrežna stranica Muzeja grada Đurđevca tek jedva spominje.³¹ Najopsežniji korpus tekstova posvećenih *Legendi o Picokima* objavljenih na mrežnom mjestu nalazi u posebnoj rubrici portala Podravske širine. Najposlije, nerazlikovanje se očituje i u naslovu ovogodišnjeg plakata *Picokijade* (50. Picokijada), koji upućuje na njenu pedesetu obljetnicu, ali tome nije tako. Naime, prva *Picokijada* održana je 1977. godine. Prema tome nikako nije riječ o pedesetogodišnjoj tradiciji manifestacije,

30 JANKOVIĆ HAPAVEL, Edita: *Legenda o Picokima – nematerijalno kulturno dobro Republike Hrvatske*. // Podravski zbornik 2008. (ur. Dražen Ernečić), Koprivnica: Muzej Grada Koprivnice, 2008., 7

31 <https://muzej-djurdevac.hr/>; 28. 5. 2018.

već scenskog prikaza, budući da je on prvi put održan 1968. godine. Po svemu se čini da se naslovom htjela obilježiti pedesetogodišnja tradicija scenskog prikaza *Legende o Picokima*, ali čudi zašto se to nije stavilo u naslov, već *Picokijadu* koja predstavlja nešto posve drugo. Dakle, scenski prikaz i *Picokijada* dvije su različite priredbe nastale u različito vrijeme, a zajedno se održavaju od 1977. godine. Nažalost, zbog neshvaćanja povijesnih činjenica, *Picokijada* se na ovaj način javnosti prikazala u lažnom svjetlu.

4. Scenarij „Napad Turaka na Stari grad“ i njegov utjecaj na sljedeće scenarije

Premda je prvi scenarij samo dva puta poslužio za uprizorenje *Legende o Picokima*, postao je veoma bitan jer je ostavio dubok trag na razvoj sljedećih scenarija. Javnosti je posve nepoznat, pa ga ovim putem predstavljamo čitateljstvu. Doduše, proširenu je inačicu Mihaldinec objavio u vidu priče u brošuri o *Legendi* 2015. godine.³²

Legenda o Picokima³³

(studio: „Podravino moja mila“ – zbor – orkestar)

K. (komentator): *Stani putniče! Pogledaj oko sebe. Pred tvojim očima leži široka ravnica, more razlivenog žutog žita, zelenih livada i šuma. Pred tvojim očima lijeno se ispružila podravska ravnica, oslanjajući se na brežuljke Bilogore. Tko zna otkada ljudi naseliše ove krajeve. Krčili su šume, sušili močvare i borili se s ljutom stihijom krvavog peska, koji je nemilosrdno zasipao njihove usjeve. I sigurno je, da nije ova podravska ravnica bila uvijek tako tiha i mirna. No ljudi su je voljeli i hrabro branili svaku njenu stopu. U vrijeme mira natapali bi zemlju znojem, a u doba ratova njihova rodna gruda žedno je upijala krv svojih branitelja.*

(studio: glazba)

K.: *Pred mnogo vjekova pronese se glas i pitomom Podravinom: Turci idu! Strah od tuđinca, koji pali i pljačka domove i odvodi djecu u roblje, prostruji srcima očeva i brižnih majki. „Branit ćemo svoju zemlju, svoja ognjišta i djecu. Ne plaši-*

mo se janjičara i njihovih demeskinja. Mi čuvamo svoj dom i svoju grudu, pa ako treba i mrijeti za svetu stvar, za slobodu dat ćemo svoje živote...“ Zaključiše naši pradjedovi. Opustiše polja, korov obraste njive, a ptice i zvjerad ubiraše ljetinu. Motike zamijeniše puškama, a mjesto kose zablislale sablje u rukama miroljubivih domorodaca. No gdje skloniti djecu, žene, kuda se povući pred neprijateljem? Malo je vremena, opasnost dolazi i nema oklijevanja. Tko zna kada će Turci: danas, sutra, za godinu dana... I počеше u močvarama graditi tvrđavu. Bilo je to 1567. godine.

(studio: glazba)

K.: *Svi prionuše na rad: djeca, starci, žene, jer nitko nije prestar ni premlad kad se sloboda brani. Putuje cigla kolonom kilometre dugačkom od ruke do ruke i još toplu od stiska ruku ugrađuje se u bedeme grada.*

(scena, studio: reflektori – glazba)

K.: *A poslije jedne od neprospavanih noći, sred močvare, obasjan zrakama sunca, osvane grad – tvrđava. (pauza) Izgledalo je kao da je čarobnjak iz bajke u divljini neprohodnih močvara bacio sjeme iz kojeg je niknuo grad. Visoki, čvrsti bedemi ulijevali su povjerenje i hrabrost svojim graditeljima. Stajao je ponosno i prkosno, siguran da ga nikakva sila neće slomiti. A Turci, njih nije trebalo dugo čekati. Svakog dana stizale su kolone seljaka iz susjednih sela u grad donoseći tužne vijesti.*

I. glas: *Gospodaru, pusti nas v grad da bar živu glavu občuvamo. Turčin sve živo vmarja.*

II. glas: *Gospodaru, zemi i mene, staricu, sin mi je tu v gradu, jedina moja sreća. Ak moram vmreti, štela bi kraj njega biti.*

III. glas: *Pusti i mene gospodaru!*

Z.: (zapovjednik): *Dojdite ljudi, za svakog će se naći mjesta. Kad nam prigusti svi ćete nam pomoći: netko oružjem, a ti bako makar mudrim savjetom, jer – kažu – stariji je dan od jutra.*

K.: *Svakim danom broj izbjeglica bivao je veći.*

(studio: glazba – šatori – reflektori)

K.: *A onda, jednog jutra osvanuše u podnožju grada na maloj uzvisini šatori strašnog Ulambega.*

I. glas: *Joj, ljudi, Turčini so pod gradom. Eno ih, glete, kuliko ih je: sto, hiladu..., joj Bože spasi nas!*

Z.: *Brže, ljudi, ulazite, zatvaramo gradska vrata. Hajde brže, brže! Što ti starče oklijevaš?*

Starac: *Gospodaru, moja krava, kravica moja eno tamo pase, nemrem jo ostaviti, to mi je sega. Pusti me, idem po kravu.*

³² MIHALDINEC, Martin; ŠABARIĆ, Zdravko; TURKOVIĆ, Josip: *Legenda o Picokima*. Đurđevac: Udruga sv. Jurja, 2015., 3–14.

³³ Muzej Grada Đurđevca, Scenarij i predložak scenarija *Legende o Picokima*, rukopis (darovao Danijel Peroković, sin Antuna Perokovića)

Z.: *Dođavola i krava, pusti je. Valjda je važnija glava nego tvoja krava. Ni za ljude nema mjesta, a kud ćeš još i stoku.*

Starac: *Al gospodaru, nemrem jo samo tak...*

Z.: *Zatvaraj kapiju, nikoga više ne možemo primiti.*

(studio: efekti)

II. glas: *Ljudi, Turci nas bodo na kolce nabili, svojem i jošima sem videl...*

I. glas: *Ostavite se, braćo, priča. Branili se bomo. Sloboda se skupo plaća, bodimo hrabri, ako bo trebalo si bomo bratski poginuli.*

Više glasova: *Tako je, ne bomo se predali, ne damo da nas krvavi Turčin pregazi.*

K.: *I dok se u gradu stvara čvrsta odluka da se grad ne preda, obijesni Ulama-beg kuje planove kako da osvoji tvrđavu. Treba uplašiti proklete kaure.*

(scena: roblje – glazba – konjanici – buk-tinje)

K.: *„Evo, pogledaj kaurine braću svoju i očeve kako ropski gmižu u lancima, slaveći moć sultana. Gledaj kaurine što te čeka ako se ne pokoriš volji svemogućeg Alaha. Teški lanci okovat će tvoje žuljave ruke, a bič će izbrazdati tvoja pognuta leđa. Pokloni se Alahu – pokloni se meni, veličanstvenom Ulama-begu, ja sam taj kojeg šalje sultan da zavlada domom tvojim, da ljubi ženu tvoju i odvede djecu tvoju. To je Alahova volja i moja zapovijest i uzalud ti svaki otpor. Poslušaj jauk braće svoje, robova naših i ne oklijevaj bijedni kaurine.“*

Tako razmišlja strašni Ulama-beg, svjestan svoje moći, koja će u prah pretvoriti gradske bedeme. Radi toga izvodi svirepu igru sa zarobljenicima, da bi što više uplašio branitelje i slomio u njima volju za otpor. Zna on kako se to radi, na njegovom veličanstvenom putu padale su i veće utvrde bez borbe. Još večeras umarširat će njegove čete u grad, pokupiti harač i pokoriti grad. A ako se nađe tko neposlušan – zna se: njegova glava ukrasit će bedeme grada. Neka se znade da je ovuda prošao veličanstveni Ulama-beg i da se podsjetite oni kojima bi palo na pamet da pružaju otpor.

(scena: glasnici – efekti – reflektori)

K.: *I već žure begovi glasnici pod bedeme grada da predaju poruku moćnom Ulama-begu. Možda će branitelji po glasnici poslati ključeve grada i shvatiti da je otpor uzaludan. Ne bi to konačno bio prvi njegov slučaj da mu se grad preda čim stigne glas do branitelja. Ali glas o strahotama koje je počinio Ulama-beg prestizao je njega i njegovu vojsku. Prenosio se od uha do uha i ledio srca, jer beg i njegovi janjičari nisu znali za mi-*

lost. Hoće li strah pokolebati branitelje grada?

(studio: Stari grad)

I. glasnik: *Gospodar! Svevišnji Alah smilovao se tebi i tvojem narodu pa ti šalje poruku po veličanstvenom Ulama-begu, našem gospodaru. Predaj ključeve grada i pokloni se Alahu. Džabe ti svaki otpor, jer – tako mi ramazana, naš se gospodar ne šali, i sravnit će grad sa zemljom.*

II. glasnik: *Jazuk bi bio da ludo izgineš, jer je naša premoć očigledna. Zahvali Alahu što je tako milostiv i što ti pruža mogućnost da spasiš glavu.*

Z.: *Đavoli, nek te nosi prokleti Turčine. Rađe ćemo svi hrabro poginuti, nego se vama predati. Poručite vašem gospodaru Ulama-begu da ključevi čekaju, pa ako ima hrabrosti, neka dođe po njih.*

(scena: konjanici – topot)

K.: *Bijedni kaurin usudio se suprotstaviti volji Alahovoj. Nije ga uplašilo roblje u lancima i prijetnje Ulama-bega. Platit ćeš to prokleti kaurine. Ulama-beg sravnit će bedeme tvrđave i potući sve živo. Strašan je begov bijes i jao jadnoj raji. Nečuvena drskost kaurina. Pa zar je to moguće da se begovoj vojsci suprotstavi šačica vojnika i nekoliko seljaka, djece i staraca. Beg drhti od bijesa. Kakve li će paklene muke izmisliti za preživjele. Kažu da mu u tome nema premca.*

(studio: priprema za rat – trube – konjica – vojska)

K.: *Eno ga kako priprema svoju vojsku! Jao tebi Đurđevcu grade, kroz koji čas sravnit će bedeme tvoje strašna turska sila. Ili – možda, ipak...*

(scena: topovi – eksplozije – glazba)

I. turski vojskovođa: *Puni topove, pali fitilje!*

II. turski vojskovođa: *Na juriš! Naprijed vojnici! Ako poginete Alah vam je dženet odredio.*

Više turskih glasova: *Juriš! Hura! Ubi kaurina! Čimbur ćemo od njih napraviti!*

(scena: rat – pucnjevi branitelja – ljestve – lutke)

I. glas: *Braćo hrabro, mi smo jači jer se borimo za slobodu.*

II. glas: *Udri Turčina, ubi nevjernika!*

III. glas: *Pazi na bedeme. Turci se penju po ljestvama!*

(scena: bengalska vatra – rušenje ljestvi – lutke – efekti)

IV. glas: *Dodaj tu smolu, brže, brže!*

V. glas: *Jao, ubi me!*

VI. glas: *Braćo, hrabro! Turci bježe, udri ih!*

VII. glas: *Janjičari majku vam, poturice prokleti!*

K.: *Malo ih je u gradu prema ogromnoj turskoj sili, no bore se hrabro jer brane slobodu.*

Kao lavovi odbijaju mrskog Turčina, koji prijete ropstvom. Kablovi vruće smole dočekuju osvajače, a puščana zrna siju smrt. Tvrđi su bedemi đurđevečkog grada, ni topovska tanad ne može ih probiti. U temelje tih bedema uzidana je vjera u slobodu, vjera u pobjedu koja je tvrđa od kamena. Uzmiče hrabra turska vojska, jer su branitelji još hrabriji. Bijesni Ulama-beg što na kuli ne leprša zelena zastava i polumjesec. Povlače se Turci što im poraz nanose kaurini. Nisu pomogla ni pusta bogova obećanja da će u gradu biti sve dozvoljeno. Hrabri branitelji dokazali su da će skupo prodati svoju slobodu. Nitko se nije nadao takvom otporu, a najmanje Ulama-beg.

(scena: povrat – pojedinačna vatra – noć – efekti)

K.: A nekoliko časova kasnije – noć proguta bojište, grad i Turke. Kao da nikad ovdje nije bitke bilo. Tiha ljetna noć uspavala je čitav kraj. (pauza) Kome li se raduje slavuj: slobodi, sutrašnjem danu, suncu što će obasjati prkosne bedeme neosvojitog grada. Što će braniteljima donijeti sutrašnji dan, koliko će novih juriša izdržati šaćica vojnika i seljaka koji nisu vični oružju, ali brane svoju djecu, svoja polja i čine nemoguće. Hoće li bezumna hrabrost odoljeti deset, sto puta jačoj sili?

(scena: smještaj vojske, konjanika i roblja – glazba – ples – reflektori)

K.: A tamo dolje u čadorje poziva Ulama-beg svoje vojskovođe. Što li ti spremaju prkosni grade, kakovo će ti jutro osvanuti. Čujte kako samo Ulama-beg bijesni i grdi svoje vojskovođe:

Ulama-beg: Marvo jedna, kako ste se borili. Svi ćete degenek dobiti. Bez čitaba i kadije ću vam suditi. Zar da vas razbije šaka smrdljive raje!?

I. turski vojskovođa: Ali beže, borili smo se...

Ulama-beg: Ćut džukelo ćorava. U džehenem ću vas sve poslati. Kako ti samo gadovi ispijaše moje telale. Belaj ih odnio, upamtit će oni Ulama-bega. Svemoćni Alah savjetovao mi je kako ću slomiti grad. Ne oružjem, već opsadom i glađu. Čekat ćemo pod zidinama grada dok jedna raja ne skapava od glada. A sad zabavljajte se gadovi jedni jer, ako mi opet učinite takovu sramotu pobit ću vas ko štenad. Omere! Muzika!

I. turski glas: Mašalah, zorli kabasta žena. Alaj joj igraju damare.

II. turski glas: Prava bula!

III. turski glas: Bezbeli, naš gospodar zna da se zabavlja.

K.: Prolaze dani i noći. Već ih se trideset izmijenilo, a Turčin ne odlazi. Zabavlja se po čitave

dane, pali usjeve i pred gradske bedeme nabija jadnu rajnu na kolac. Hoće li slomiti otpor hrabrih branitelja? Što se događa u gradu opkoljenom neprijateljem, koji vreba kao hijena iscrpljenu žrtvu.

(studio: Stari grad – žamor)

I. glas: Gospodaru, ovako se dalje ne može. Naši vojnici već pet dana nisu ništa okusili. Već nisu sposobni ni za bitku. Eno ih, leže kao živi mrtvaci.

II. glas: Deca nam vmirjaju od glada. Ja nemrem gledeti tu silnu nevolju, nekaj se mora napraviti.

Z.: Braćo moja, nevolja nas je stigla teška. Postoje samo dvoje mogućnosti. Otvoriti kapiju i jurnuti u smrt ili pak čekati polaganu smrt od gladi.

III. glas: Kruha, mrvicu kruha prosim, ne za sebe, za dijete moje, eno ga vmirja od gladi.

IV. glas: Gospodaru, tak se nemre dalje. Predajmo grad Turčinu, pa što bude-bude.

Više glasova: Tako je, tako je! Predajmo se!

Ostali glasovi: Ne nećemo se predati. Turci nas budu na kolec nabili.

Z.: Stanite ljudi, umirite se! Znam da vam je teško, Nisu samo u pitanju naši životi. Tu su i naša djeca. Izbora nema. Smrt nas ionako čeka. Ili slavno umrijeti ili se predati Turcima da nas pobiju. Ne klonite duhom pred silom tiranina. Probudite u sebi hrabrost, neka je ne pokosi sila tiranina. Ne plašimo se smrti. Ako izgubimo živote, ostat će zemlja ova natopljena krvlju, niknut će cvijeće radosti za potomke naše. A bedemi ovoga grada pričat će pokoljenjima našim da smo hrabro branili svaku stopu drage nam Podravine. Naša hrabrost nadživjet će smrt. Otvorit ćemo gradska vrata i jurnuti na neprijatelja. Boriti se, braćo, kao lavovi, neka Turčin upamti kako se sloboda brani. Na oružje prijatelji! Ne bojte se smrti!

(studio: žamor – zveket oružja)

Starica: Gospodaru, evo ti moj dar. Piceka sam donesla...

IV. glas: Pazi babu, ona još pevca čuva, a mi skapavamo od glada.

III. glas: Daj ga ovamo! Daj meni...

II. glas: Daj za moju djecu...

IV. glas: Prokleta baba!

Starica: Stanite deca, najte me špotati, ja sem gladna kak i vi. Ovoga sem piceka čuvala za sina koj je denes vmrl od ran. Mesec dana sem ga negovala, jer mi je on se kaj me je v životu veselilo. Evo deca moja, podelite med seбом i borite se hrabro, osvetite mojega sina.

I. glas: Gospodaru, daj pevca za moju djecu,

troje ih je gladnih.

II. glas: *Dajte meni, dajte borcima, njima je potrebna okrep.*

Z.: *Teško je reći kome je potrebniji. Jednim pijetlom ne možemo nahraniti stotinu gladnih ustiju. Nemojte da ovaj komad mesa razbije našu slogu. Što ti bako predlažeš, starija si od nas pa nas ti savjetuj.*

Starica: *Prav veli gospodar, kaj je komad mesa za stotinu gladnih, nego vi s pevcom v top, pak na Turke. Nek misle da smo preveć siti. Kad jim pevce hićemo.*

Z.: *Zaista, starica je u pravu. Ispalimo pijetla na begov šator. Hajde, momci, punitite brzo top. Hajde, brže momci, barut, kudjelju, dobro to uredite jer nam je to posljednja nada. Hajde, pali fitilji!*

K.: *Sve oči branitelja uprte su u pjetlića koji bi trebao spasiti njihovu sudbinu. Gladne oči uprte su u jedini zalogaj što je ostao u gradu, no i njegova se valja odreći, ne bi li obmanuli tiranina koji kao i lešinar bdije nad svojom žrtvom, čekajući moment kad će iscrpljenu ugrabiti.*

(scena: ispaljivanje – efekti – rasvjeta – pijetao – tabor Turaka)

I. turski glas: *Beže, tako mi Kurana, kauri poludješe. Ovaj čas u naš logor pade horos. Evo, pogledaj ga!*

II. turski glas: *Šejtan ih odnio, a mi mislili da oni tamo gladuju.*

Ulama-beg: *Prokleti kauri, rugaju se meni, Ulama-begu. Već više od mjesec dana čekam da ta praščad crkne od gladi, a oni sada horosa u tabor šalju. Prokleti da ste kauri – PICOKI. Neka vam to ime zauvijek ostane. Ja više nemam strpljenja čekati u toj ludoj močvari. Omerel! Suljo! Ahmedel! Naredi vojnicima da sakupe šatore, a ostalo neka zapale. Dođavola Đurđevac i picoki!*

Više turskih glasova: *Pokret! Dobro gospodaru! Diž se, pokret! Pokret! Spremaj topove, ostavi to, zapali! Na konje! Naprijed!*

(scena: gore šatori – reflektori)

K.: *I diže se cijela turska vojska pod bedema Đurđevca. Neosvojeni grad spašen hrabrošću i lukavošću starice ostaje i dalje prkoseći neprijatelju. Vidjevši da Turci odlaze u gradu nastava prava radost i oduševljenje.*

Glasovi branitelja: *Turci otađaju! Spaseni smo! Živjela sloboda! Bravo! Hura! Nadmudrili smo Turčina!*

Z.: *Radujmo se braćo što smo spasili grad, očuvali živote naše djece, žena i nas. Sloboda nam se ponovno smiješi u našoj plodnoj ravnici. Ponovno će ralo okrenuti masne brazde, a pje-*

sma kopača odjekivat će slobodnom Podravinom. Hrabrošću i lukavošću spasili smo grad i slobodu ovog kraja koji će vječno pamtili hrabre branitelje i lukavu staricu, koja je svojim mudrim savjetom učinila više nego naše oružje.

(studio, scena: glazba – rakete)

K.: *Tako priča legenda, priča o borbi koja je bila istinita, o starici s njenim pjetlicem, koji u izvjesnom momentu historije postaje legendaran. Turci, međutim, iskriviše riječ picok u picok i tako nastade naziv picoka. Mnogo je desetljeća minulo od ovog legendarnog događaja. Mnogo je ratova i tuđinskih vojski pregazilo Podravinu, no stara tvrđava još uvijek nijemo prkosi zubu vremena. Stoji kao spomenik slavne epopeje borbe naših pradjedova.*

Ako se pročita ovdje ispisan scenarij scen-skog prikaza *Legende*, primjetno je da je postavljen tako da pripovjedač svojim monolozima vodi gledatelje kroz priču. Čak bi se moglo reći da je glavni lik zapravo sam pripovjedač, dok su Ulama-beg, zapovjednik branitelja i starica, sporedne uloge. Autor je radnju predaje smjestio u drugu polovicu 16. stoljeća. Spominje 1567. godinu, ali je nejasno na koji se događaj ona odnosi. Ako ukazuje na gradnju utvrde, povijesni ga izvori opovrgavaju jer je utvrda podignuta još u 15. stoljeću. S druge strane, 1567. godine nije se zbio nijedan napad, pa nije jasno zašto je navedena ova godina, osim ako nije učinjena pogreška prilikom pisanja, 1576. umjesto 1567. Budući da je autor scenarija u radnju uveo lik Ulama-bega, zapovjednika osmanske vojske, vjerojatno je mislio na 1552. godinu, jer je on tada bio predvodnik svojih četa pri prvom napadu na utvrdu. Kada se zbio „legendarni“ napad, nije poznato, a i najstariji ga zapis narodne predaje ne spominje. Povjesničar Rudolf Horvat zabilježio je sedam napada Osmanlija na utvrdu u Đurđevcu: 1552., 1575., 1576., 1577., 1579., 1580. i 1586. godine.³⁴ Dakle, moguće je da je predaja nastala na osnovu napada 1552. godine, ali isto tako i na osnovu svih osmanskih napada, odnosno obrana. O svemu tome samo se može nagađati. Važno je predaju smjestiti u drugu polovicu 16. stoljeća. Sljedeći scenarij, autora Drage Bahuna i Jure Šabana iz 1977. godine, kao i kasniji po drugima prepravljani i preuređivani, osim glavnih likova, zapovjednika obrane i starice, preuzeli su

34 HORVAT, Rudolf: *Povijest Gjurgjevca*. Zagreb: Hrvatski tiskarski zavod, 1940., 7–13.

i lik Ulama-bega. Pored likova, kroz sljedeće se scenarije provlači i gradnja utvrde kojoj su prionuli svi izbjegli pred Osmanlijama. Tako je scena gradnje u kojoj se cigle dodaju iz ruke u ruku prisutna i u sadašnjem scenariju. Također i molbe izbjeglih pred vratima utvrde da ih puste unutar zidina (*Gospodaru, pusti nas v grad!, Pusti i mene gospodaru!*), scene zulumu i čuđenje Osmanlija ispaljenom orozu. Primjetna je i prisutnost orijentalne glazbe³⁵ sa scenom plesa djevojka u begovu haremu. Najposlije, u scenarijima su se također zadržale i riječi kojima Ulama-beg Đurđevčanima sam nadijeva ime Picoki. Nadalje, još se jedna činjenica prisutna u dosadašnjim scenarijima. Prema samoj predaji posve je očito da je starića sa svojim *picokom* i spasonosnim prijedlogom zapravo glavni lik predaje, ali ona to nije u dovoljnoj mjeri u nijednom scenariju, nego su to pripovjedač, Ulama-beg i kapetan grada. Na to se u svome radu iz 1996. godine djelomično osvrnula i Vesna Petrović Peroković: „S druge strane premalo isticanje branitelja, prije svega starice i kapetana, istaknulo je u prvi plan atraktivnog Ulama-bega, bez kojeg, doduše, Legenda nije moguća, ali ona nipošto nije posvećena njemu“.³⁶ U scenarijima nakon spomenute godine likovima kapetana i Ulama-bega pridana je veća pozornost, dok se lik starice nije razvijao u istom smjeru. Prema tome, ni nakon 50 godina nitko nije spoznao vodeću ulogu starice u narodnoj predaji, a kamoli da je pretoči u scenarij, premda je predaja sama po sebi vrlo kratka i jezgrovita. Ulogu starice jasno je razumjela đurđevačka seljakinja i spisateljica Mara Matočec u svojoj pjesmi *Picoki* (1933.)³⁷ i u priči upečatljivog naslova *Žena je spasila Podravinu od neprijatelja* (1940.)³⁸. Scenariji su pak, što se jezika i govora tiče, napisani na štokavskome s više ili ma-

nje kajkavskih dijaloga, sve do posljednjega iz 2018. godine, koji je posve kajkavski. Šteta je što su prethodni ponajmanje zvučali na đurđevačkome, što je i razumljivo jer ih nisu pisali Đurđevčani, izvorni govornici. Međutim, pojedini glumci, koji su dali glasove pri snimanju tonske podloge, taj đurđevački nisu izgovarali ispravno, već iskrivljeno, što nagrđuje sam đurđevački govor. No, ne može ih se kriviti, jer su za to odgovorni oni koji su ih usmjeravali i podučavali đurđevačkomu govoru, kao i oni koji su birali govornike.

Prema dosadašnjim saznanjima autori prvog scenarija su Martin Mihaldinec i Vlasta Tompak. No, Mihaldinec je u razgovoru potvrdio da je zapravo on autor scenarija, ali naglašava da je pisanje scenarija prvo bilo ponuđeno Vlasti Tompak³⁹. Međutim, režiser Mihaljević njime nije bio zadovoljan jer je više naginjao recitalu nego scenskoj igri. Nadalje svjedoči da je pisanje nakon toga povjereno njemu, što je kasnije opravdao jer je pisao i izdavao kratke priče te kraće povijesne tekstove.⁴⁰ Međutim, odaje ga sam njegov materinski kajkavski govor, govor obližnjega Kalinovca. To se može potkrijepiti s nekoliko primjera svojstvenih kalinovečkom govoru: *...da bar živu glavu obćuvamo..., ...zemi i mene, staricu..., ...kuliko ih je: sto, hiladu..., pusti me, idem po kravu, Turci otadžaju!*... Mihaldinec pored toga upotrebljava i riječ *picok* (*Piceka sam donesla..., Ovoga sem piceka ćuvala...*), koja ne spada u đurđevački govor. Đurđevčani bi rekli *picok*, a ne *picok*. Nakon pozornije analize nikako ne može biti jasno zašto se Đurđevčani zovu Picoki, a u tekstu se govori o *piceku*. Onda bi se po toj logici morali zvati Picoki. Rezultat toga je pedesetogodišnja prisutnost ove riječi u svim vrstama medija, u pojedinim člancima, brošurama i promidžbenom materijalu, kao i na javnim predstavljajima, a spominje se i u najnovijem scenariju. Doduše, pogreška mu se ne može zamjeriti jer nije Đurđevčanin rodom i nije dovoljno poznavao đurđevački govor. Propust se dakle može pripisati domaćim pojedincima koji ga nisu na to upozorili.

Prema radu Marinka Ivaniševića, već pri pisanju scenarija došlo je do nesuglasica između Mihaldinca i organizatora: „Martin Mihaldinec (...) silno je želio da se priredbi doda i dio

35 Snimku orijentalne glazbe donio je jedan Đurđevčanin, koji je boravio u Tunisu. Kazivač Berislav Lichtner (1943.) iz Đurđevca.

36 PETROVIĆ PEROKOVIĆ, Vesna: *Picokijada od ljeta do ljeta* // Đurđevački zbornik 1996. (ur. Velimir Piškorec), Đurđevac: 1996., 112; Autorica je ovim radom prva načela *Legendu* kao povijesnu temu, nakon čega su se javili i drugi autori (Ivanišević, Vitez, Miholek). Unatoč tome *Legenda* je još uvijek nedovoljno istražena i o njoj se malo piše, premda je zavrijedila posebno monografsko izdanje.

37 Evolucija II, 6-7, (lipanj – srpanj 1933.), 349–350.

38 MATOČEC, Mara: *Žena je spasila Podravinu od neprijatelja – k natječaju «Moj rodni kraj»* // Hrvatica II, 4, (travanj 1940.)

39 Vlasta Tompak (1933. – 2014.), profesorica hrvatskoga jezika i voditeljica dramske grupe na gimnaziji u Đurđevcu.

40 Kazivač Martin Mihaldinec (1937.)

natjecateljskog duha, primjerice finale natjecanja u streličarstvu, na državnoj razini. Ali, iz nepoznatih razloga ta ideja nikad nije zaživjela u stvarnosti. Vjerojatno nije bilo osobe koja bi bila sposobna i spretna kao organizator tog specifičnog sportskog natjecanja, ili tadašnji đurđevečki politički vrh nije u toj odličnoj ideji prepoznao moguću buduću turističku korist. Između ostaloga, zanemarivanje predložene ideje, bit će razlogom što se Mihaldinec posve povlači iz Legende, i biva povrijeđen u tolikoj mjeri, da daljnjih dvadeset godina nije nikad došao pogledati Legendu o Picokima, čak što više, potpuno ju je zaboravio.⁴¹ Ovaj detalj s natjecanjem Mihaldinec je uvrstio među riječi pripovjedača u epilogu scenarija. Sama ideja bila je odlična, ali natjecanju nije mjesto unutar scenskog prikaza. Ono bi bilo vrlo zanimljivo da je uvršteno kao jedna od zasebnih priredaba susreta. Tako bi i ona možda prerasla u tradicionalnu priredbu *Picokijade*. Ovako je tek 2017. godine streličarsko natjecanje uvršteno u program. Odnos Mihaldinca prema *Legendi*, kod Ivaniševića je malo pretjeran, jer nije samo to bio razlog već i različito poimanje pojedinih detalja na sceni između njega i Mihajevića tijekom priprema drugoga scenskog prikaza 1975. godine.⁴²

Zaključak

Poznata đurđevečka narodna predaja *Legenda o Picokima* malo je bila poznata do 1968. godine, uglavnom u lokalnim okvirima. Da bi je koliko toliko spasili od zaborava, iste godine oživotvorena je scenskim prikazom uz zidine utvrde Staroga grada. Trebala je biti prikazana u sklopu Susreta mladih sjeverozapadne Hrvatske, odnosno predstavljena sudionicima i gostima susreta. Međutim, kiša je spriječila njezino prikazivanje pa je, da stvar ne propadne, ipak održana sljedeće nedjelje. Sama izvedba pobudila je interes mještana, pogotovo što se takva priredba tada nigdje nije mogla vidjeti. Mjesno je rukovodstvo nakon nekoliko godina uvidjelo da bi se takva priredba mogla održavati svake godine, te ubuduće iskoristiti i predstavljati kao određen vid turističke ponude. Sljedeći scenski prikaz izveden je 1975., a 1977. godine uvedena je trodnevna manifestacija u okviru koje je održan i scenski

prikaz kao središnja priredba, od niza ostalih turističkih, kulturnih i sportskih priredaba. Ova je priredba, koju danas nazivamo *Picokijadom*, zajedno sa scenskim prikazom postala tradicionalnom, a Đurđevac je po njoj vrlo prepoznatljiv diljem Hrvatske. Susreti mladih sjeverozapadne Hrvatske nemaju posredne veze s prvom *Picokijadom*, ali su neposredno utjecali na njezino programsko osmišljavanje. Kao poticaj poslužile su priredbe mladih, likovne izložbe, kazališne predstave, koncerti i nastupi folklorša, a najviše scenski prikaz. Scenarij prvog scenskog prikaza postao je temelj kasnijim novim scenarijima, a završni vatromet, vrijeme održavanja (22 sata) i njezin prvi sponzor (Podravka iz Koprivnice) prisutni su i dan danas. Unatoč dugogodišnjoj tradiciji i uvrštavanju predaje i prikaza u nacionalni Registar kulturnih dobara (2007.), proglašavanju Đurđevca nacionalnim pobjednikom za Europsku destinaciju turističke izvrsnosti koja njeguje nematerijalnu kulturnu baštinu (2008.), te današnjoj visokoj razini izvedbe, ova priredba dijelom još uvijek obilježava lokalni karakter. Današnji su pomaci u tom smislu vrlo konkretni i obećavajući, ali su kao takvi trebali biti provedeni puno prije, ako se u vidu ima protek od pedeset godina.

Summary

The 1968 first stage performance of the play Legend of the roosters on the occasion of the play's 50th anniversary

The famous Legend of the roosters of the town of Đurđevac is based on a folk tale dating back to the 16th century. The legend tells the story of how people saved the fort of Đurđevac from the Ottoman attack. After the failed siege, the attackers waited for the people of Đurđevac to starve and surrender. Then, in the besieged town of Đurđevac, an old woman suggested they fire a living rooster on the hostile camp. When the Ottomans saw this, they thought that the people of Đurđevac had an abundance of food that would last them for quite some time. The Ottomans then decided to give up the siege and leave the battlefield. That was why the people of Đurđevac got the nickname Picoki (Roosters). To honor this folk tale, in 1968 the people of Đurđevac put on a play in which the legendary events were depicted. The play was performed during the Sixth Meeting of the Northwestern Croatia's Youth.

41 IVANIŠEVIĆ, M.: *Kako je nastajala...*, 262.

42 Kazivač Martin Mihaldinec (1937.)

This paper presents a brief description of the said meeting and of the scenario and the performance of the Legend of the roosters, and it also lists the names of the participants in the

play. In addition, this paper briefly describes the influence that the Youth Meeting and the play had on the development of Picokijada, a popular traditional manifestation.

Literatura

- HORVAT, Rudolf: *Povijest Gjurjjevca*. Zagreb: 1940.
- IVANIŠEVIĆ, Marinko: *Kako je nastajala scenska izvedba Legenda o Picoku*. // Podravski zbornik 2006., Koprivnica: 2006.
- JANKOVIĆ HAPAVEL, Edita: *Legenda o Picokima – nematerijalno kulturno dobro Republike Hrvatske* // Podravski zbornik 2008., Koprivnica: 2008.
- *Legenda o Picokima*. Plakati 1968. – 2008., katalog izložbe (autor izložbe, predgovora i kataloga Zdravko Šabarić), Dom kulture, Đurđevac, lipanj / srpanj 2008.
- MATOČEC, Mara: *Žena je spasila Podravinu od neprijatelja – k natječaju «Moj rodni kraj»* // Hrvatica II, 4, (travanj 1940.)
- MIHALDINEC, Martin; ŠABARIĆ, Zdravko; TURKOVIĆ, Josip: *Legenda o Picokima*, Đurđevac: 2015.
- MIHOLEK, Vladimir: *Đurđevčki kazališni amaterizam kroz povijest* // Podravski zbornik 39, Koprivnica: 2013.
- PETROVIĆ PEROKOVIĆ, Vesna: *Picokijada od ljeta do ljeta* // Đurđevčki zbornik 1996., Đurđevac: 1996.
- VITEZ, Zorica: *Legenda o Picokima u svjetlu globalne i nacionalne (kulturne) politike* // Narodna umjetnost, XLIV, 2, 2007.

Izvori

- Đurđevački vjesnik (1968.)
- Evolucija (1933.)
- Glas Podravine (1968.)
- <https://muzej-djurjjevac.hr/>
- Hemeroteka Željka Cara
- Muzej Grada Đurđevca, Hemeroteka i zbirka tiskanog i pisanog materijala o Picokijadi (zbirka Zdravka Šabarića)
- Muzej grada Đurđevca, Scenarij i predložak scenarija *Legende o Picokima*, rukopis (darovao Danijel Peroković, sin Ante Perokovića)
- Odjel za etnologiju HAZU, JALŽABETIĆ, Tomo: *Gjurjjevac – Narodni život i običaji* (rukopis), sign. S.Z.54

Kazivači

- Martin Mihaldinec (1937.)
- Berislav Lichtner (1943.), Đurđevac